

۱۴۳۵۹۶۵

۹۷، ۴، ۲۷

پیرایش موسیقی باروک

(علم، هنر، قوانین، اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک)

حسین دمیعیان

سرشناسه	سمیعان، حسین، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	پیرایش موسیقی باروک: علم، هنر و قوانین اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک/ حسین سمیعان.
مشخصات نشر: تهران	هم آواز، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۰۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۱۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	موسیقی -- قرن ۱۸م. -- تاریخ و نقد
موضوع	Music -- 18th century -- History and criticism
موضوع	هنر باروک
موضوع	Art, Baroque
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ پ ۹۸/س/ML۱۹۳
رده بندی دیویی	۷۸۰/۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۷۱۱۶

نشر هم‌آواز

پیرایش موسیقی باروک

علم، هنر و قوانین اجرای زینت‌ها در موسیقی باروک

حسین سمیعان

آماده‌سازی و امور فنی پیش از چاپ: هامان قدسی • طرح جلد: هامان قدسی • نت‌نگار: هم‌آواز
چاپ اول: پاییز ۱۳۹۷ • شمارگان: ۳۰۰ • قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: افست گرافیک

ISBN: 978-600-7454-11-4

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۱۱-۴

نشر هم‌آواز: تهران، خیابان انقلاب، بین بهار و پیچ شمیران، پلاک ۴۰۰

طبقه دوم، شماره ۷، کد پستی: ۱۱۴۸۸۷۳۸۳۶

تلفن: ۷۷۵۳۲۹۷۳ - ۷۷۶۱۲۹۲۱ - ۲۱-۷۷۶۱۲۶۸۲ • دورنگار: ۲۱-۷۷۶۱۲۶۸۲

www.hamaavaz.com info@hamaavaz.com

تمامی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد به هر شکلی، بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

۵	درباره مؤلف
۷	از مؤلف
۹	پیشگفتار
۱۳	دینامیک
۱۶	ریتما
۱۷	ارتیکر دسیون
۲۳	نت‌های زینت
۳۰	نت زینت مانند قی و بعد (Appoggiatura - آپوزیاتور)
۳۲	آپوزیاتور کشیده
۳۶	آپوزیاتور کوتاه
۴۲	نت‌های زینتی که از آپوزیاتورها سر می‌شوند
۴۸	موردنت
۵۸	تریل
۶۱	زینت‌ها روی نت فرمات
۶۲	زینت‌ها در سبک ایتالیایی (تغییرات اختیاری)
۷۲	زینت‌ها در سبک فرانسوی (تغییرات ثبت‌شده)
۷۷	قوانین (کاربردها)
۸۰	دستورالعملی برای موسیقی باخ و تلمان
۸۲	دستورالعملی از یوهان یواخیم کوانتس
۸۹	موومان‌های آهسته از سونات‌های سه صدایی
۹۵	زیاده‌روی و افراط در تزئین
۹۹	اجراکننده در قرن بیستم
۱۰۰	سخن آخر
۱۰۱	فهرست ادبیات (منابع ردیف اول)
۱۰۲	فهرست ادبیات (منابع ردیف دوم)

پیش‌گفتار

بدیهی است که موسیقی قرن هجدهم، موسیقی‌ای فوق‌العاده تأثیرگذار است. نمی‌توان این ویژگی را فقط ناشی از وجود نوابع هنر موسیقی و آهنگ‌سازی آن دوره دانست؛ بلکه هنر و علم بیان نوازندگان و هنرمندان این عصر نیز تحسین‌برانگیز بوده است. هنرمندانی چون باخ^۱، هندل^۲، ویوالدی^۳ و کوپل^۴ جزو نخستین گروه از برجسته‌ترین نوازندگان به‌نام و هم‌چنین به عنوان مطرح‌ترین آهنگ‌سازان آن زمان به‌شمار می‌رفتند.

خوانندگان و نوازندگان امروز تمامی اجزایشان را مرهون موسیقی‌دانانی هستند که ابتکار و ایده‌هایشان را در قالب قوانین موزون و خلق و معرفی کرده‌اند. آنها تمپو^۵، ریتم، دینامیک، آرتیکولاسیون^۶ و در نهایت، هنر تزیین را در بندن احساسات گرفتند تا روح شنونده را تحت تأثیر قرار دهند. آنها سعی داشتند آگاهانه با کمک مواردی که به آنها اشاره شد، فضای دلخواه و فردی‌ای را که موسیقی‌دانان با آن به بیان رده، اندوه، غم، شادی و سرور می‌پردازند، با اجرایی استادانه به شنونده نشان دهند و احساسات را را درگیر کنند.

فرانچسکو جیمینیانی^۷ در مقدمه کتابش به زیبایی می‌گوید: هدف و منظور موسیقی فقط این نیست که موجب لذت شنیداری شود یا قدرت تصور را افزایش دهد و شعور را به کار اندازد و بر احساسات تسلط یابد. من در ساخته‌هایم هیچ دستورالعملی ندادم که اجرای آن

1. Johann Sebastian Bach

2. Georg Friedrich Haendel

3. Antonio Vivaldi

4. Francois Couperin

5. Tempo: (حرکت، سرعت قطعه)

6. Artikulation: (بیان موسیقی از لحاظ اتصال و انفصال نت‌ها)

7. Francesco Geminian: هنر نوازندگی ویلن، چاپ سوم، چاپ فاکسی‌میل با پیش‌گفتاری از دکتر دیوید د. بویدن.

لندن، ۱۷۵۱.

لازم باشد، زیرا معتقدم اگر هنرجویان به قوانین گذشته و مثال‌ها بسنده کنند، برای بیان هر نوع موسیقی به چیز دیگری احتیاج ندارند.»

کارل فیلیپ امانوئل باخ^۱ در کتابش دربارهٔ نت‌های زینت می‌نویسد: «نت‌های زینت در کنار نت اصلی هستند. آنها جلوهٔ تازه‌ای به نت‌ها می‌دهند و آنچه را که لازم است، به‌خصوص حالت و وزن، به نت اصلی می‌دهند. آنها نت‌های اصلی را خوشایند می‌کنند و به هر یک جان می‌بخشند که نتیجهٔ آن، کمک به بیان محتوای نت‌هاست. علاوه بر این، وجود نت‌های زینت بیان حالت‌های غم و شادی را در اثر، به‌همان‌صورت ممکن می‌سازد که آهنگساز می‌خواهد. بنابراین زینت‌ها به بیان نت‌ها کمک می‌کنند و شرایط مناسبی را فراهم می‌کنند تا محتوای اثر حفظ شود. موسیقی‌هایی با ارزش متوسط، توسط این عوامل ارزشی بالاتر پیدا می‌کنند. از سوی دیگر، بهترین نت‌ها بدون این نت‌ها خالی و ساده هستند و محتوای آشکار آن‌ها همیشه مبهم به نظر می‌رسد.»

موسیقی قرن هجدهم در مقایسه با موسیقی زمان ما، به تمپو، ریتم، آرتیکولاسیون، دینامیک و تزیینات تا این حد پایبند نبوده است. البته به نوازندگان و آهنگ‌سازان امکان آزادی‌های فردی داده می‌شد و هر نوازنده و خواننده‌ای آزاد بود و حق داشت که در چارچوب درک قوانین، به‌طور شخصی تمپو، دینامیک، آرتیکولاسیون، ریتم و به‌خصوص نت‌های زینت را در یک موومان تغییر دهد یا اضافه کند.

این قوانین روشنی و شفافیت است. تغییرات و تزیینات باید واضح و مشخص و شفاف به گوش می‌رسیدند. آزادی در تغییر و انتخاب سازها متداول بوده است.

به‌طور مثال، قطعهٔ چمبالو^۲ اثر کوپرین و رامو^۳، هم با سازهای زینی و هم با سازهای بادی نواخته می‌شدند. گرایش به تعیین دقیق نت زینت اولین بار در عصر باروک گسترش یافت. در طول قرن هجدهم، نحوهٔ اجرای نت‌های زینت از سرزمینی سرزمین دیگر در حال تغییر و دگرگونی بود. در نیمهٔ اول قرن هجدهم، آهنگسازان ایتالیایی در آثار خود غالباً حرکت‌های آرام و تکرارهای ساده را به کار می‌بردند. نوازندگان اجازه داشتند که سبک

1. Carl Philip Emanuel Bach: تلاش برای حفظ هنر نوازندگی پیانو، برلین ۱۷۵۹ چاپ فاکسی‌میل به تنظیم دکتر والتر ریمن، انتشارات Kahnt-C.F. لایپزیک، ۱۹۰۶.

2. Cembalo: ساز اصلی قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی که فرم اولیهٔ پیانو را دارد؛ با این تفاوت که برخلاف پیانو که سیم‌هایش با ضربه مرتعش می‌شوند، سیم‌های این ساز درست مانند گیتار با زخمه‌زدن صدا را تولید می‌کنند.

3. Jean-Philippe Rameau

شخصی و توانایی‌هایشان را از طریق تزئینات آزاد نشان دهند. آهنگسازان فرانسوی هم‌عصر آنان معمولاً نت‌های زینت را در حالی ثبت می‌کردند که اغلب آنها فرم ثابتی داشتند اما نوازندگان اجازه داشتند نت زینت را در جایی که موسیقی به دفعات تکرار می‌شد، تغییر دهند و نت زینتی را که به نظرشان نامناسب می‌آمد، به کار نبرند.

در دو دههٔ اول قرن هجدهم، آهنگسازان انگلیسی و آلمانی غالباً از آهنگسازان ایتالیایی پیروی می‌کردند و اجرای تزئینات را به نوازندگان می‌سپردند اما بعدها آهنگسازان انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و ایتالیایی تزئینات آزاد زیادی را در آثارشان به رشتهٔ تحریر درآوردند. در میانهٔ قرن هجدهم، نت‌های زینت بسیار مهم و ضروری هستند. در این کتاب، می‌خواهیم اینجا که بتوانیم بیشترین اصول تزئینات و کاربرد آنها را بیان کنیم. اکنون موضوع را با مبحث «دینامیک در موسیقی قرن هجدهم» شروع می‌کنیم و سپس به بخش‌های دیگر به طور کامل می‌پردازیم.